

De plaats van het zondvloedverhaal in het Gilgameš-epos (Kristensen, 1915) ¹

1	Korte samenvatting van het epos en de plaats van het zondvloedverhaal	2
2	Het verband van het zondvloedverhaal met de rest van het epos	3
2.1	Parallele voorstellingen van het dodenrijk	4
2.1.1	De aardberg	5
2.1.2	De wateren des doods	6
2.1.3	Conclusie t.a.v. de parallelle voorstellingen van het dodenrijk.....	7
2.2	De schipper van Utnapištim.....	8
2.3	Conclusie: het verband tussen de zondvloedwateren en de wateren des doods.....	9
3	Kosmografische voorstellingen van de wateren des doods en de zondvloedwateren	10
3.1	De onderaardse wateren des doods	11
3.2	De zondvloedwateren.....	12
3.3	Conclusie t.a.v. de identiteit van de diverse wateren.....	13
4	Het zondvloedverhaal.....	14
4.1	Inhoud van de episode.....	15
4.2	Het zondvloedverhaal als reis van de lichtgod	16
4.2.1	De identiteit van de zondvloed en andere wateren	17
4.2.2	Toespelingen op de reis van de lichtgod	18
4.2.3	De redding van Utnapištim als mysterie	19
4.2.4	De lichtgod als god der wijsheid	20
5	Eindconclusie: het verband tussen het zondvloedverhaal en de rest van het epos	21
6	Concordantietabel	22

1 Korte samenvatting van het epos en de plaats van het zondvloedverhaal

- a. Na de daden en de vriendschap van Gilgameš en Enkidu volgt de **dood van Enkidu**.
- b. Gilgameš vat dan het plan op om zijn vader **Utnapištim** om **raad** te vragen ten einde de dood te overwinnen en onderneemt een **reis**.
- c. Gilgameš vraagt Utnapištim
 1. hoe hij onder de goden is gekomen en
 2. **hoe hij “het leven heeft gewonnen (of aanschouwd)”**.
- d. Utnapištim
 1. vertelt het **zondvloedverhaal**;
 2. poogt Gilgameš onvergankelijkheid te geven.
- e. Gilgameš **faalt**, omdat hij **mens** is (hoewel voor eenderde).

2 Het verband van het zondvloedverhaal met de rest van het epos

Volgens Kristensen is het zondvloedverhaal hecht verankerd in het epos, hoewel de samenhang lijkt te ontbreken.

De samenhang blijkt uit de **weg** die Gilgameš volgt en die bestaat uit parallelle wegen:

1. de weg door de aardberg
2. de weg over de wateren van het dodenrijk

2.1 Parallele voorstellingen van het dodenrijk

2.1.1 De aardberg

1. Inhoud der episode:

- a. Gilgameš komt aan bij de **berg Mašu**, waarvan de poort wordt bewaakt door schorpioenmensen.
- b. Deze **twee schorpioenmensen**
 - i. bewaken de opgang en de ondergang van de zon;
 - ii. staan juist aan de horizon;
 - iii. staan tot hun middel in de onderwereld.
- c. Gilgameš vraagt hun naar de weg naar Utnapištim, die hem over “**dood en leven**” moet inlichten.
- d. De schorpioenmensen antwoorden:
 - i. Niemand heeft de weg door de berg gevonden.
 - ii. De reis duurt twaalf dubbele uren.
 - iii. De weg is **duister** en is de weg der **zon**.
- e. Gilgameš reist door de berg heen, waarna het licht wordt.
- f. De **zon komt op** en Gilgameš bevindt zich (dus) in het oosten.
- g. Gilgameš staat nu in de **wondertuin der goden**, waar bomen vruchten van edelsteen dragen (vgl. de Hesperiden (Grieks) en de velden des levens (Eg.)).

2. Commentaar:

- a. De duistere weg is de **nachtelijke weg der zon** door de aardberg heen.
- b. De **aarde** wordt door de Babyloniërs gezien als **berg**.
- c. De **berg** wordt gezien als **punt**:
 - i. Het is de plek van zonsop- en ondergang.
 - ii. De schorpioenmensen waken beiden bij deze plek.
 - iii. Twaalf dubbele uren:
 - (1) Twaalf duidt op de gehele kringloop der zon, dus dag en nacht samen, zodat de eigenlijke extra twaalf van de nacht zijn weggevallen in dat ene punt, de berg.
 - (2) De twaalf dubbele uren juist m.b.t. de nacht kloppen dus niet.
- d. De **schorpioenmensen**:
 - i. Zij zijn het symbool van de dood, want ieder die hen ziet, moet sterven.
 - ii. De weg die zij bewaken, is de weg door het **dodenrijk**, de **aardberg**.
 - iii. Door het dodenrijk kan alleen de zon reizen, want “niemand heeft de weg door de berg gevonden”, d.w.z. niemand kan eruit terugkeren.

2.1.2 De wateren des doods

1. Inhoud der episode:

- a. Gilgameš komt vreemd genoeg vervolgens aan bij de oever van de zee.
- b. Hier bewaakt Sābītu, de maagdelijke godin der wijsheid, een poort, die zij sluit.
- c. Gilgameš dreigt haar de poort te verbrijzelen en vraagt haar naar de weg naar Utnapištim.
- d. Ze wijst hem de weg over de zee, die alleen Šamaš, de zonnegod, kan begaan, want “diep zijn de wateren des doods”.

2. Commentaar:

- a. **Identiek** zijn
 - i. de wateren des doods;
 - ii. het dodenrijk;
 - iii. de nachtelijke weg der zon.
- b. Het **dodenrijk** wordt voorgesteld als **water** en niet als een berg.
- c. **Sābītu**:
 - i. Ze is de **godin der onderwereld**.
 - ii. Ze komt overeen met Ereškigala die
 - (1) door Ištar (= Gilgameš) bedreigd wordt met het inslaan van de poort;
 - (2) godin der wijsheid is, want de wijsheid hoort in het dodenrijk thuis.

2.1.3 Conclusie t.a.v. de parallele voorstellingen van het dodenrijk

- a. Het was in de oude wereld **gewoon** dat er verscheidene ideeën over de onderwereld **naast elkaar bestonden**: de Egyptische Duat is beschreven als een reeks van verschillende dodenrijken, maar toch als samenhangend geheel.
- b. **Doel** ervan was de **moed van de bezoeker** te benadrukken, omdat deze door veel dodenrijken moest reizen.
- c. De twaalf dubbele uren bewijzen dat men de **werkelijke aard van de berg niet meer kende**.

2.2 De schipper van Utnapištim

1. Inhoud der episode:

Na gezegd te hebben dat alleen de **zonnegod** de reis kan maken (zie 2.1.2-1.d), geeft Sābītu aan Gilgameš de **raad** in de boot van de **schipper** van Utnapištim te stappen om hem naar het oosten, waar Utnapištim woont, te laten brengen.

2. Commentaar:

- a. De **schipper** is nauw verbonden of identiek met de **zonnegod**, die als enige de reis kan volbrengen.
- b. De **schipper** bracht eens **Utnapištim** naar de overkant, zodat deze twee eveneens nauw verbonden zijn.
- c. De schipper en zijn meester Utnapištim zijn **helden van het licht**, zoals **Šamaš**, de zonnegod.
- d. Alle drie hebben de reis volbracht, zijn in het oosten verrezen en hebben dus **de dood overwonnen**.
- e. **Gilgameš** wil eveneens **de dood overwinnen**.

2.3 Conclusie: het verband tussen de zondvloedwateren en de wateren des doods

- a. Het zondvloedverhaal waarin de schipper zijn meester **Utnapištim**, de zondvloedheros (= Noach), overzet, betreft het **water van de vloed**.
- b. **Gilgameš** wil de onderaardse **wateren des doods** oversteken op dezelfde wijze als Utnapištim.
- c. De zondvloed komt dus overeen met de onderaardse wateren des doods, zodat de samenhang tussen het zondvloedverhaal en de rest van het epos, m.n. de reis van Gilgameš, is aangetoond.

3 Kosmografische voorstellingen van de wateren des doods en de zondvloedwateren

3.1 De onderaardse wateren des doods

Er blijkt een **identiteit** te bestaan tussen

- a. de **onderaardse wateren** en
- b. de **scheppings- of chaoswateren**:
 1. Beide wateren worden **Apsû** genoemd.
 2. Uit de onderaardse wateren rijst de **zon** tot nieuw leven (Babylonische afbeelding).
 3. Het **eerste licht** ontstond uit de chaoswateren.
 4. **Water en duisternis** zijn in beide gevallen elementen van de **dood**, maar ook kiemen van het **leven** (Berossos: το παν σκοτος και ύδωρ):
 - a. Apsû als water des doods:
Apsû is de vijand der goden en is door Ea overwonnen.
 - b. Apsû als levenswater:
Siduri-Sābītu is als bewaakster van de wateren des doods toch *šēdu balāṭi*, ‘beschermgeest van het leven’.
 5. Beide wateren zijn met **wijsheid** verbonden:
 - a. Sābītu is de godin der wijsheid.
 - b. Apsû wordt *bit nimeki* ‘huis der wijsheid’ genoemd.
 6. In Egypte gaat zowel bij de schepping als iedere morgen de zon op uit de wateren die **Nun** heten.
 7. De Egyptische **ogdoade** bestaat uit wezens die water en duisternis (nacht) vertegenwoordigen.

3.2 De zondvloedwateren

Er blijkt een **identiteit** te bestaan tussen

- a. de **scheppings- of chaoswateren** en
- b. de **zondvloedwateren**.

Beide typen worden verbonden door het idee van de **overstroming van de rivier**:

1. **Egypte:**

- a. De overstromingswateren en de chaoswateren bij de schepping heten beide **Nun**.
- b. Zowel het nieuwe land als de aarde bij de schepping wordt geboren uit deze beide wateren, die dus wateren des doods, maar ook des levens zijn.
- c. De god Tum: "Vervolgens wil ik alles vernietigen wat ik schiep; de aarde zal door overstroming tot het chaoswater (Nun) worden, gelijk zij in den beginne was."

2. **Babylonië:**

Hier heersen dezelfde ideeën:

Het zondvloedwater wordt **Apsû** genoemd, dus

- a. onderaards water
- b. chaoswater

3.3 Conclusie t.a.v. de identiteit van de diverse wateren

- a. De volgende wateren zijn identiek:
 1. de **scheppings- of chaoswateren** uit den beginne
 2. de **jaarlijkse overstromingswateren**
 3. de **onderaardse, nachtelijke wateren des doods** waaruit de zon opgaat
- b. Ze zijn met het **zondvloedwater** in verband gebracht (zie 4.2.1).
- c. Ze zijn alle met de **scheppingsmythen** verbonden.

4 Het zondvloedverhaal

4.1 Inhoud van de episode

- a. **Gilgameš ontmoet Utnapištim.**
- b. De plaats is waarschijnlijk de wondertuin der goden.
- c. Gilgameš vraagt hem hoe hij het leven heeft gevonden (of gezien).
- d. **Utnapištim vertelt over de zondvloed**, de ark en de schipper (vergelijk het Noach-verhaal, zie ook 4.2.2).

4.2 Het zondvloedverhaal als reis van de lichtgod

Volgens Kristensen zijn er **drie berichten van de reis van de lichtgod door het dodenrijk**:

1. de reis door de aardberg
2. de reis over de wateren des doods
3. de reis tijdens de zondvloed

De reizen zijn dus in dit opzicht **identiek**.

4.2.1 De identiteit van de zondvloed en andere wateren

- a. De zondvloedwateren worden 'Apsû' genoemd, de gewone naam van zowel de onderaardse wateren als de chaoswateren.
- b. Nippur-fragment van het epos:
Ea zendt de vloed: "De wateren van Ea overstromen het land."
Ea is de god van Apsû.
- c. Sumerisch teken voor 'zondvloed': *a-ma-tu*, 'water van het schip van de zonsondergang'.

4.2.2 Toespelingen op de reis van de lichtgod

- a. De ark is onmiddellijk vóór zonsondergang gereed.
- b. De zonnegod geeft Utnapištim c.s. het sein van vertrek.
- c. 's Avonds valt de regen en is er volkomen duisternis tijdens het stijgen van het water.
- d. Bij het ophouden van de vloed verschijnt het licht.

4.2.3 De redding van Utnapištim als mysterie

De redding uit de zondvloed is het mysterie van de **opgang van het leven uit de dood**:

- a. De **redding** wordt genoemd:
 1. 'het mysterie der goden' (2x)
 2. 'een verborgenheid'
- b. Het **mysterie** van de opgang van het leven uit de dood heeft in de Oudheid betrekking op
 1. **herleving van de vegetatie** (vgl. het levenskruid dat 'een verborgenheid' wordt genoemd);
 2. de **dagelijkse opgang van het licht**.
- c. Het bericht dat de **lichtgod zich door de dood weet te redden**, hoort Gilgameš driemaal:
 1. van de scorpioenmensen, waarbij de dood ≈ de aardberg;
 2. van Sābītu, waarbij de dood ≈ de wateren des doods;
 3. van Utnapištim, waarbij de dood ≈ de zondvloed.

4.2.4 De lichtgod als god der wijsheid

De **lichtgod** bezit de wijsheid bij uitmuntendheid, nl. de **kennis van leven en dood**:

- a. **Utnapištim**, de zondvloedheros, wordt de '**hoogwijze**', *Atraḥasis*, (overigens heet hij Ziusudra of Ξισουθρος bij Berossos, zie Lijst van Berossos) genoemd.
- b. **Utnapištim** is **ingewijd in het geheim** van de opstanding uit de dood (de wijsheid bij uitnemendheid in de Oudheid).
- c. Dit **geheim** of deze wijsheid vormt het **verband tussen Utnapištim, zijn schipper en Ea**:
 1. De schipper draagt twee namen:
 - i. Puzur-Amurri:
De betekenis heeft twee mogelijkheden:
 - (a) 'Geheimenis van de god van het westen'
 - (b) 'Geheimenis van de god van de grote berg (= de aardberg)'
 - ii. Uršanabi:
'De dienaar van Ea'
 2. Utnapištim is de dienaar en beschermeling van Ea (waarmee het verband is gelegd tussen de schipper en Utnapištim).
 3. Ea is de god der onderwereldse wateren en der wijsheid (waarmee het verband is gelegd tussen Ea en de schipper en dus ook met Utnapištim).
- d. **Utnapištim is de lichtgod**:
 1. Gilgamesh vraagt Utnapištim naar het geheim van 'dood en leven'.
 2. Alleen de zonnegod, die de weg door het dodenrijk begaat, kent het geheim van dood en leven.

5 Eindconclusie: het verband tussen het zondvloedverhaal en de rest van het epos

1. Dit verband komt tot stand door de **connectie tussen Gilgameš** (de 'rest van het epos') en **Utnapištim** (het 'zondvloedverhaal'):
 - a. Gilgameš en Utnapištim hebben dezelfde verborgen **reis** gemaakt en daardoor het **mysterie** leren kennen.
 - b. Daarmee wordt de **aanhef van het epos** duidelijk:
"(Gilgameš) die alles zag en leerde kennen, die in de diepten der wijsheid (doordrong), die het verborgene en geheimzinnige aanschouwde, die de verre weg wandelde ..."
 - c. Gilgameš is dus even **ingewijd** en **wijs** als Utnapištim.
 - d. Gilgameš is de **zoon** van Utnapištim.
2. Gilgameš is ook **anders** dan Utnapištim:
Gilgameš is ten dele **mens** en moet dus **sterven**.
3. Het **zondvloedverhaal** staat in hecht verband met het epos, doordat het een **antwoord** is op de **vraag naar "dood en leven"** door Gilgameš.
4. Het zondvloedverhaal is een **voorstelling van de wijze waarop de lichtgod de dood overwint**.

6 Concordantietabel

Zoek (nogmaals) uw onderwerp in de rechterkolom, selecteer en kopieer de term(en) in de linkerkolom en zoek hiermee in de tekst (Ctrl-C, Ctrl-home, Ctrl-F, Ctrl-V)

1. Index van namen
2. Index van categorieën en termen

1. Index van namen

Tum	Atum = Atem = Tem = Temu = Tum = Atmu = eg. jtm = tm (Eg.) (god)
Babyloniërs	Babylon (Βαβυλων) = akk. Bābili(m) = sum. Ká.dingir-ra ^k = Tintir ^{ki} = Šuanna = hebr. Bābel = operz. Bābiru = kass. Karanduniaš (akk.) (Irak) (archeol. site, bij Ḥillah, tOv Karbala = Kerbala, gvm. Bābil), Babylonisch, Babyloniër [Babel, Babiru, Babilim, Karanduniash]
Babylonische	Babylon (Βαβυλων) = akk. Bābili(m) = sum. Ká.dingir-ra ^k = Tintir ^{ki} = Šuanna = hebr. Bābel = operz. Bābiru = kass. Karanduniaš (akk.) (Irak) (archeol. site, bij Ḥillah, tOv Karbala = Kerbala, gvm. Bābil), Babylonisch, Babyloniër [Babel, Babiru, Babilim, Karanduniash]
Berosos	Berossus = Berosus = gr. Berossos (Βηρωσσοσ) = akk. Bêl-re'ušunu (Mes. (Gr. schrijvend)) (priester-auteur) [Bel-re'usunu, Bêl-rê'u-šu, Bel-re-usu]
Eg.	Egypte = Kemet = Kumat = eg. km.t = Khēmi = kopt. ΧΗΜΙ = akk. Mišru = arab. Mišr = hebr. Mitzráyim = gr. Αιγυπτος (Afr.-Eg.) (land), Egyptisch, Egyptenaar
Egypt	Egypte = Kemet = Kumat = eg. km.t = Khēmi = kopt. ΧΗΜΙ = akk. Mišru = arab. Mišr = hebr. Mitzráyim = gr. Αιγυπτος (Afr.-Eg.) (land), Egyptisch, Egyptenaar
Ea	Enki (sum.) = Nudimmud = akk. Ea = Niššiku (Mes.) (god) [Nishshiku, Nissiku]
Enkidu	Enkidu (Mes.) (myth. fig.)
Ereškigala	Ereškigala (Mes.) (godin) [Ereshkigal]
Gilgameš	Gilgameš = Bilgameš (Mes.) (koning) [Gilgamesh, Bilgamesh]
Grieks	Griekenland = lat. Graecia = gr. Hellas = Ellas = Hellada = Ellada (Έλλας = Έλλας = Έλλαδα = Έλλαδα) (Eur.-Gr.) (land), Grieks (Oud-Grieks), Griek
Ištar	Inana (sum.) = Innin = (latere ident.) Ištar (1) (akk.) = (ouder) Eštar (Mes.) (godin, dochter van Anu of Sîn) [Inanna, Ishtar, Eshtar]
Kristensen	Kristensen, William Brede (auteur)
Nippur	Nippur = sum. Nibru = cun. EN.LÍL ^{ki} = akk. Nibbur (Irak) (archeol. site, tNv Afak (tNOv Al Diwaniyah), gvm. Al-Qādisiyah)
Puzur-Amurri	Puzur-Amurri (Mes.) (myth. fig.) [vgl. Ur-šanabi (Mes.) (myth. fig.)]
Siduri-Sābītu	Siduri: 'Sābītu' (bab.) (Mes.) (godin) [Sabitu]
Sumerisch	Sumerië = Sumer = sum. Kalam = ki-en-gi(r) = akk. mātu šumeri(m) = bijb. nl. Sinear = hebr. Šin'ar = gr. (Sept.) Σεενναρ = lat. (Vulg.) Sennaar = eg. śngr = hett. Šanḫar = ugar. ṯngr = ass. Singara (Irak) (hist. niet-Sem. streek in Z-Irak); Sumerisch (taal) = sum. eme-ki-en-gi-ra = eme-gi ₇ (-r) = akk. lišān Šumeri(m) = šumeru (1); Sumerisch (adj.) = sum. emeĝir = akk. šumerû (2); Sumeriër = sum. uĝ saĝ giĝ ga (volk)

	[Kiengir, matu sumeri, Shinar, Shanhar, Sanhar, Sangar, tngr, Soemerië]
Uršanabi	Ur-šanabi (sum. + SB) = (NA) Ur-šu-na-be = (OB) Su-ur-su-na-bu (Mes.) (myth. fig.) [vgl. Puzur-Amurri (Mes.) (myth. fig.)] [Ur-Shanabi, Urshanabi, Ursanabi, Sursunabu]
Šamaš	Utu = akk. Šamaš = phoen. šmš = hebr. Šemeš = syr.-aram. Šemsa = arab. Šams (Mes.) (god) [Shamash, Shemesh, Shemsa, Semsa, Shams]
Ziusudra	Ziusudra (sum.) = Ziudsudra = Ziusuša = Ziudsura = Zi-û-suddu = Zi-ûd-suddu = Zin-Suddu = gr. Xisouthros (Ἰσούθροϛ) (Mes.) (myth. koning en zondvloedheros) [Ziusura, Ziûsuddu Ziûdsuddu, Ziusuddu, Ziudsuddu, Zinsuddu]
Atraḫasis	Ziusudra: Atraḫasis = Atramḫasis (akk.) = gr. Xisouthros (Ἰσούθροϛ) (Mes.) (myth. koning en zondvloedheros) [Atra-ḫasis, Atrahasis, Atram-ḫasis, Atramhasis, Atra-khasis, Atar-khasis]
Ἰσούθροϛ	Ziusudra: Atraḫasis = Atramḫasis (akk.) = gr. Xisouthros (Ἰσούθροϛ) (Mes.) (myth. koning en zondvloedheros) [Atra-ḫasis, Atrahasis, Atram-ḫasis, Atramhasis, Atra-khasis, Atar-khasis]
Noach	Ziusudra: Noach = hebr. Nōaḥ = gr. Noë (Νωε) = syr. aram. Nukh = arab. Nūḥ (NW-Sem.-Isr.) (bijb. fig.) (koning-aartsvader) [Noah, Nuh]
Utnapištim	Ziusudra: Utnapištim (akk.) = Uta-Napištim = Ūm-Napištim-rûqu = UD-zi-tim = UD-na-puš-te = Utta-napišti = U-ta-na-iš-tim = U-tu-ur-na-pu-uš-ti = U-ta-ra-pa-aš-tim = hett. U-ta-na-pi-iš-ta (bron: RIA) (Mes.) (myth. koning en zondvloedheros) [Utnapishtim, Uta-Napishtim, Um-Napishtim-ruqu, Ut-Napištim-rûqu, Ut-Napishtim-ruqu]

2. Index van categorieën en termen

berg	Aardhoogte: berg
aardberg	Aardhoogte: berg, aard- (de aarde, gezien als berg)
Mašu	Aardhoogte: berg, mythische: 'Mašu' (Mes.)
nieuwe land	Aardhoogte: hoogte (eerste stuk land) na de overstroming
eerste licht	Begin: eerste/oudste licht
beschermeling	Beroep en functie: beschermeling
bewaakster	Beroep en functie: bewaker
bewaakt Sābītu	Beroep en functie: bewaker
bewaken de opgang	Beroep en functie: bewaker
bezoeker	Beroep en functie: bezoeker aan het dodenrijk
dienaar	Beroep en functie: dienaar
dienaar en beschermeling van Ea	Beroep en functie: dienaar, gods-: dienaar van Ea (Mes.)
dienaar van Ea	Beroep en functie: dienaar, gods-: dienaar van Ea (Mes.)
Uršanabi	Beroep en functie: dienaar, gods-: dienaar van Ea: term: <i>uršanabi</i> ('dienaar van tweederde') (naam van Utnapištims schipper) (Mes.)
Uršanabi	Beroep en functie: dienaar: term: <i>ur</i> (Mes.)
hoogwijze	Beroep en functie: rel. persoon: ziener
' hoogwijze ', <i>Atraḥasis</i>	Beroep en functie: rel. persoon: ziener: term: <i>Atraḥasis</i> (Mes.)
schipper	Beroep en functie: schepeling
bomen	Boom
boot	Boot
schip	Boot
huis	Bouwwerk: 1. type: huis
Apsû wordt <i>bit nimeki</i> 'huis der wijsheid'	Bouwwerk: 1. type: huis: term: <i>bit nimeki</i> (akk.) ('huis der wijsheid') (oerwateren Apsû) (Mes.)
schorpioen	Dier: schorpioen
dodenrijk	Dodenrijk
Duat	Dodenrijk: 1. naam: 'Duat', het - van Osiris (Eg.) [Tuat, Tuaut]
aardberg	Dodenrijk: 2. loc./type: aardberg
onderwereld	Dodenrijk: 2. loc./type: onderwereld
dood	Dood en leven: dood
sterven	Dood en leven: dood
leven	Dood en leven: leven
kiemen van het	Dood en leven: levensbron
onvergankelijkheid	Dood en leven: onsterfelijkheid
<i>balāṭi</i>	Dood en leven: term: <i>balāṭu</i> (Mes.)
inslaan	Dood en leven: vernietiging
verbrijzelen	Dood en leven: vernietiging
vernietigen	Dood en leven: vernietiging
drie	Drie
Uršanabi	Drie: derde, twee-: term: <i>šanabi</i> (Mes.)
eenderde	Drie: eenderde
Identiek	Eén: identiteit
identiteit	Eén: identiteit
Nun	Eg. termen: <i>Nun</i>
vader	Familierelaties: vader
zoon	Familierelaties: zoon
geheim	Filosofie: kennis: geheim: mysterie van dood en leven
mysterie	Filosofie: kennis: geheim: mysterie van dood en leven
verborgen	Filosofie: kennis: geheim: mysterie van dood en leven
Puzur	Filosofie: kennis: geheim: term: <i>puzru</i> (Mes.)
Puzur-Amurri	Filosofie: kennis: geheim: term: <i>puzru</i> : <i>puzur amurri</i> ('geheimenis van de westerling, i.e. de god van het westen) (naam van Utnapištims schipper) (Mes.)
wijsheid	Filosofie: kennis: wijsheid

wijs als	Filosofie: kennis: wijsheid
hoogwijze	Filosofie: kennis: wijsheid
'hoogwijze', Atrahasis	Filosofie: kennis: wijsheid: term: <i>Atrahasis</i> (adj.) (Mes.)
ideeën	Filosofisch aspect: idee
verband	Filosofisch aspect: verband
wezens die water en duisternis (nacht)	Geest: 2. type: 1. alg. kar.: wezen van het water en de duisternis
<i>šēdu balāti</i> , 'beschermgeest	Geest: 2. type: beschermgeest van het leven
<i>šēdu balāti</i>	Geest: 2. type: beschermgeest van het leven: <i>šēdu balāti</i> (typering van Siduri) (Mes.)
schorpioenmensen	Geest: 2. type: dierdemon: schorpioenmens
Hesperiden	Geest: 2. type: nimf, avond-: <i>Hesperiden</i> ('Ἑσπερίδες (alleen pl.), 'dochteren van Hesperus') (Gr.)
<i>šēdu</i>	Geest: 4. term: <i>šēdu</i> (Mes.)
maagdelijke	Geslacht en rijpheid: maagd, meisje
twalf	Getal: 12: twalf
god	God
Sābītu	God: 'Waardin' (<i>Sābītu</i>) (Mes.)
god van de grote berg	God: aardgod
godin der onderwereld	God: aardgodin
lichtgod	God: lichtgod
ogdoade	God: ogdoade (Eg.) (groep van acht goden)
god der onderwereldse wateren	God: onderaardse wateren, - der
god van Apsū	God: onderaardse wateren, - der
god van het westen	God: westen, - van het
god der onderwereldse wateren en der	God: wijsheid, - van de
god der wijsheid	God: wijsheid, - van de
godin der wijsheid	God: wijsheid, godin der
zonnegod	God: zonnegod
zonnegod, die de weg door het dodenrijk	God: zonnegod, nachtelijke
Door het dodenrijk kan alleen de zon	God: zonnegod, nachtelijke
ogdoade	Godenstelsel: godengroep: 08. ogdoade, Egyptische (Eg.)
Ἡσίουθρος	Griekse termen: Ἡσίουθρος
το παν σκοτος και ὑδωρ	Griekse termen: σκοτος: 'το παν σκοτος και ὑδωρ'
'hoogwijze', Atrahasis	Halfgod: 'Hoog wijze' (<i>Atrahasis</i>) (Mes.)
helden van het licht	Halfgod: heros, licht-
zondvloedheros	Halfgod: heros, zondvloed- of overlevende van de zondvloed
meester	Heerser: leider (meester, baas)
moed	Karakter en gedrag: moed
faalt	Karakter en gedrag: onbekwaamheid
ark	Kist: ark
Kosmografische voorstellingen	Kosmografie en geografie
onderaards	Kosmografie en geografie: aarde
aarde	Kosmografie en geografie: aarde
punt	Kosmografie en geografie: plaats van zonsopgang en zonsondergang als één locatiepunt (de aardberg)
woont	Kosmografie en geografie: plaats, woon- (verblijf-)
weg	Kosmografie en geografie: weg
weg der zon	Kosmografie en geografie: weg der zon
oosten	Kosmografie en geografie: windstreek: oosten
horizon	Kringloop: cirkel van de ruimte: horizon
kringloop der zon	Kringloop: hemel: zon, - der
afbeelding	Kunst en schrift: afbeelding
middel	Lichaam: middel
duister	Licht en duisternis: duisternis
σκοτος	Licht en duisternis: duisternis: term: σκοτος (Gr.)
licht [voorafgegaan door een spatie]	Licht en duisternis: licht
nacht	Licht en duisternis: nacht

verborgen	Licht en duisternis: verborgenheid
Gilgameš-epos	Literatuur: Epos van Gilgameš (Mes.)
Nippur-fragment	Literatuur: Epos van Gilgameš: Nippur-fragment (Mes.)
mens	Mens
Amurri	Mens: 1. geogr.: westerling; term: <i>amurru</i> (Mes.)
Apsû	Mes. termen: <i>abzu</i> (sum.) = <i>apsû</i> (akk.)
Sumerisch teken voor 'zondvloed'	Mes. termen: <i>amaru</i>
<i>a-ma-tu</i>	Mes. termen: <i>a-ma-tu</i>
<i>Atraḥasis</i>	Mes. termen: <i>Atraḥasis</i>
Apsû wordt <i>bit nimeki</i> 'huis der wijsheid'	Mes. termen: <i>bit nimeki</i>
Puzur-Amurri	Mes. termen: <i>Puzur-Amurri</i>
<i>šēdu balāṭi</i> , 'beschermgeest	Mes. termen: <i>šēdu balāṭi</i>
Uršanabi	Mes. termen: <i>Uršanabi</i>
Utnapištim	Mes. termen: <i>Ut-napištim-rûqu</i>
Ziusudra	Mes. termen: <i>Ut-napištim-rûqu</i>
Noach-verhaal	Mythe: Noach en de zondvloed (Isr.)
scheppingsmythe	Mythologie: 4. thema: scheppings- (kosmogonische ~) en vroegste geschiedenis van de mens, ~ van de
zondvloedverhaal	Mythologie: 4. thema: zondvloed-
velden des levens	Paradijs: 1. naam: Hetep-velden (Eg.)
wondertuin der goden	Paradijs: 1. naam: Wondertuin der goden (Mes.)
poort	Poort
reis	Reis
reizen	Reis
overzet	Reis: 1. act.: varen
vertrek	Reis: 1. act.: vertrekken (achterlaten)
volgt en die	Reis: 1. act.: volgen (ook fig.; achternagaan, nalopen)
wandelde	Reis: 1. act.: wandelen
reis van de lichtgod	Reis: 2. type: lichtgod, ~ van de
zonnegod, die de weg door het dodenrijk	Reis: 2. type: zonnereis
zon reizen	Reis: 2. type: zonnereis
ingewijd	Rite: initiatierite (inwijdingsrite, wijding)
schepping	Schepping
schiep	Schepping
edelsteen	Steen: 1. soort: edelsteen
vijand der goden	Strijd en vrede: antagonisme: aartsvijand
bedreigd	Strijd en vrede: bedreiging
dreigt	Strijd en vrede: bedreiging
bewaakt	Strijd en vrede: bewaken (gevangen houden)
bewaken	Strijd en vrede: bewaken (gevangen houden)
overwinnen	Strijd en vrede: overwinning
overwint	Strijd en vrede: overwinning
overwonnen	Strijd en vrede: overwinning
vriendschap	Strijd en vrede: vriendschap
Zij zijn het symbool van de dood	Symboliek: scorpioenmensen als symbool van de dood
epos	Taal: 2. tekst: epiiek: epos
volgende wateren	Taal: 2. tekst: lijst (opsomming)
naam	Taal: 2. tekst: naam (noemen) (alg.)
namen	Taal: 2. tekst: naam (noemen) (alg.)
raad	Taal: 2. tekst: raad (raadgeving, -pleging)
episode	Taal: 2. tekstgedeelte: episode (passage, verhaalelement)
dag	Tijd: 2. deel: dag (dagindeling)
dagelijks	Tijd: 2. deel: dag, elke (dagelijks, overdag)
Ziusudra	Tijd: 2. deel: dag; term: <i>ud</i> (sum.) = <i>ûmu</i> (akk.); <i>Zi-û(d)-suddu</i> (Ziusudra) = <i>ûm-napištim-rêqu</i> (Utnapištim) = 'de dag van het leven ligt in het verschiet' (Mes.)

Utnapištim	Tijd: 2. deel: dag: term: <i>ud</i> (sum.) = <i>ûmu</i> (akk.): <i>Zi-û(d)-suddu</i> (Ziusudra) = <i>Ûm-napištim-rêqu</i> (Utnapištim) = 'de dag van het leven ligt in het verschiet' (Mes.)
's Avonds	Tijd: 2. deel: dagdeel: avond
morgen	Tijd: 2. deel: dagdeel: ochtend
jaarlijkse	Tijd: 2. deel: jaar, elk (jaarlijks)
uren	Tijd: 2. deel: uur (uurindeling)
twee	Twee
beiden	Twee: dualiteit
dubbele	Twee: dualiteit
twee scorpioenmensen	Twee: dualiteit
vegetatie	Vegetatie
vruchten van edelsteen	Vegetatie: 3. deel: vrucht: ε. asp.: edelsteen, - gemaakt van
levenskruid	Vegetatie: 5. asp.: toverkruid: levenskruid (verjongingskruid)
tuin	Vegetatie: 5. asp.: tuin
redden	Verlossing: 1. type: redding
redding	Verlossing: 1. type: redding
de zon op	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis
komt op	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis
opgang	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis
rijst	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis
verrezen	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis
zon opgaat	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis
zonsop- en ondergang	Verrijzenis en wedergeboorte: verrijzenis
herleving	Verrijzenis en wedergeboorte: wedergeboorte
opstanding uit de dood	Verrijzenis en wedergeboorte: wedergeboorte
ieder die hen ziet	Verschijning: 1. alg. verschijningsvorm
kennis van leven en dood	Waarneming: 2. zien: inzicht in het geheim van dood en leven
wijsheid	Waarneming: 2. zien: inzicht in het geheim van dood en leven
Water	Water
kiemen van het	Water: 1. type: levenswater (- der onsterfelijkheid)
levenswater	Water: 1. type: levenswater (- der onsterfelijkheid)
ὕδωρ	Water: 4. term: ὕδωρ (Gr.)
zee	Wateren: oceaan (zee)
dodenrijk wordt voorgesteld als water	Wateren: oerwateren
onderaards water	Wateren: oerwateren
onderaardse wateren	Wateren: oerwateren
water des doods	Wateren: oerwateren
wateren des doods	Wateren: oerwateren
wateren van het dodenrijk	Wateren: oerwateren
chaoswater	Wateren: oerwateren
scheppings- of chaoswateren	Wateren: oerwateren
Apsû	Wateren: oerwateren: 'Abzu' = akk. 'Apsû' (Mes.)
Apsû wordt <i>bit nimeki</i> 'huis der wijsheid'	Wateren: oerwateren: 'Abzu': 'Bit nimeki' ('huis der wijsheid') (Mes.)
Nun	Wateren: oerwateren: 'Nun' (Eg.)
rivier	Wateren: rivier
overstroming van de rivier	Wateren: vloed, overstromingswateren
overstromingswateren	Wateren: vloed, overstromingswateren
vloed	Wateren: vloed, overstromingswateren
Nun	Wateren: vloed, overstromingswateren
de vloed	Wateren: zondvloed(wateren) (grote vloed, kosmische overstroming)
water van de vloed	Wateren: zondvloed(wateren) (grote vloed, kosmische overstroming)
wateren van Ea	Wateren: zondvloed(wateren) (grote vloed, kosmische overstroming)

zondvloed	Wateren: zondvloed(wateren) (grote vloed, kosmische overstroming)
overstroming tot het chaoswater	Wateren: zondvloed(wateren) (grote vloed, kosmische overstroming)
Apsû	Wateren: zondvloed(wateren): 'Abzu' = akk. 'Apsû' (Mes.)
<i>a-ma-tu</i>	Wateren: zondvloed(wateren): term: <i>a-ma-ru</i> (Mes.)
bomen vruchten van edelsteen dragen	Werkzaamheid: steunen (onder-, - op; dragen van zaken en personen, lett. en fig.)
draagt twee namen	Werkzaamheid: steunen (onder-, - op; dragen van zaken en personen, lett. en fig.)
volgt de dood	Wet en orde: orde: opeenvolging (elkaar opvolgen (van zaken))
<i>vervolgens</i>	Wet en orde: orde: opeenvolging (elkaar opvolgen (van zaken))
regen	Wolk en regen: regen
zon; [voorafgegaan door een spatie]	Zon
zon.	Zon
zon,	Zon
zonne	Zon
zons	Zon
zon [voorafgegaan en gevolgd door een spatie]	Zon
ondergang	Zon: zonsondergang
de zon op	Zon: zonsopgang
zon komt op	Zon: zonsopgang
zon opgaat	Zon: zonsopgang
zonsop-	Zon: zonsopgang

¹ Kristensen 1